

Dobanda si managementul ratei dobanzii

1. Teorii asupra dobanzii

Economistii au acordat atenta cuvenita dobanzii elaborand teorii care definesc dobanda, fie identifica factorii care determina nivelul acesteia.

Dobanda este latura specifica si esentiala a manifestarii relatiilor de credit. De multe ori dobanda este corelata cu conceptual de capital si cu elementele timp si risc. De regula dobanda poate fi considerate ca o renumerare pa care capitalismul o primeste pentru folosirea capitalului propriu.

Teoriile asupra dobanzii se divide in doua grupe majore:

1. **Teoriile pure sau ale capitalului real:** care considera dobanda ca re considera dobanda ca prôt al capitalului real
2. **Teoriile monetare:** care considera formarea dobanzii ca un ecou spontan si inert al naturii capitalului.

A. Teoria productivitatii si a utilizarii capitalului

Teoria se imparte in:

- **Teoria asteptarii si sacrificiul:** considera ca structura capitalului ca o cumulare in timp a rezultatelor, a faptului ca an de an, consumurile au fost amanate catre un viitor indepartat in vederea unei realizari finale care are drept cost sacrificiul.
- **Teoria profitului:** pun in evidenta o lege psihologica considerata "naturala" in virtutea caruia, a te bucura de un lucru in present este preferabil folosintei in timpul viitor.
- **Teoriile raritatii:** acest teorii rezulta din conceptual ca dobanda deriva din raritatea capitalurilor. Conform acestor teorii, o mare parte din acumulare se face in scopul de a obtine un capital care sa permita "a trai din capital".
- **Teoriile riscului:** aceasta teorie explica dobanda prin existenta unui risc de pierdere totala sau partiala a capitalului. Dar, aceasta teorie nu rezista la o analiza mai atenta deoarece, se percep dobanzi si in cazul in care creditul este garantat cu ipotecii si alte valori materiale, sau prin asigurare apare eliberarea de riscuri.

Teorii monetare asupra fondurilor:

1. **Teoria fondurilor de imprumut:** defineste fondurile de imprumut ca fiind integrate in economiile crescand, ca disponibilitatile banesti care isi au originea in precedentele investitii de capital fix sau circulant.
2. **Teoria preferintei pentru lichiditate a lui Keynes:** la originea acestei teorii sta critica lui Keynes asupra teoriei clasice a dobanzii si a fondurilor de imprumut. Pornind de la aceste critici, Keynes formuleaza propriile sale teze. Eliminand variabilele economiei

investitiei,ca determinante ale ratei dobanzii,Keynes concluzioneaza ca functia monetara este marimea economica determinanta a dobanzii.Aceasta apreciere decurge din cererea sa oferta din sfera monetara.Oferta de moneda este data de sistemul determinat de autoritatile monetare.Rata dobanzii se stabileste prin intermediul echilibrului dintre oferta se cererea de moneda.Aceasta cerere de moneda pune in evidenta asa zisa preferinta pentru lichiditate care isi are originea in cunoscutele motive tranzactionale,de precautie,de speculatie.

2.Inflatia si nivelul ratei dobanzii

Analistii considera ca schimbarile in nivelul ratei dobanzii sunt consecinta inflatiei actuale sau a inflatiei prognozate.Ratele dobanzii scad cand nivelul inflatiei este mic.Daca rata inflatiei creste,bancile vor avea retineri in acordarea creditelor,deoarece castigurile viitoare din dobanzi vor scadea.Clientii dimpotriva,vor solicita mai multe credite,pentru a plati o dobanda care se devalorizeaza in timp.In aceasta situatie,cererea de fonduri de imprumut creste,iar oferta de fonduri de imprumut scade si deci ratele dobanzii de piata vor creste.

- **Relatia lui Irving Fisher**

In 1896 Fischer a publicat un articol in care prezenta,relatia dintre rata dobanzii nominale si rata dobanzii reale.Rata dobanzii reale reprezinta castigul investitorului pentru a-si compensa consumul amanat.Aceasta rata este ex-ante-inainte ca rata inflatiei actuale sa fie cunoscuta.Daca rata ex-ante este constanta,atunci schimbarile in nivelul ratei inflatiei vor determina schimbari in nivelul ratei dobanzii nominale.Cu o rata a dobanzii ex-ante constanta,din relatia lui Fischer rezulta ca rata dobanzii nominale se va modifica in aceeasi directie,cu acelasi procent al ratei inflatiei.

- **Relatia lui Mundell-Tobin**

Relatia lui Fischer a provocat o serie de critici aduse de unii economisti.Criticile cele mai recente au fost cele ale lui Robert Mundell si James Tobin,care sustin ca schimbarile in nivelul ratei inflatiei modifica nivelul ratei dobanzii reale ex-ante in directia opusa.Daca rata inflatiei creste,rata dobanzii reale descreste si invers.Cresterea ratei inflatiei diminueaza valoarea reala a investitiei.Mundell si Tobin sustin ca rata dobanzii reale ex-ante nu este constanta si deci rata dobanzii nominale se schimba in aceeasi directie cu rata inflatiei,dar nu cu acelasi procent,ci mai mic.

- **Relatia lui Darly Feldstein**

Michel Darly si Martin Feldstein au extins dezbaterile asupra relatiei lui Fischer,luind in calcul si efectul impozitului pe venituri din dobanzi.Ambii autori sustin ca bancile sunt preocupate de ratele reale ale dobanzii dup ce au fost impozitate si nu de rata dobanzii reale.

3.Factorii care determina nivelul ratei dobanzii

La stabilirea ratei active de baza a dobanzii managementul ia in considerare urmatorii factori:

1. nivelul ratei dobanzii de pe piata monetara
2. nivelul prognozat al inflatiei
3. politica monetara practicata de B.N.R
4. costul de achizitie a resurselor
5. rata de recuperare a investitiei actionarilor in banca

1).Nivelul ratei dobanzii practicate pe aceasta piata constituie pentru banci costul dobanzii aferente resurselor pe care acestea le achizitioneaza fie pentru a depasi probleme de lichiditati, fie pentru a-si asigura resurse in vederea realizarii unor investitii.

2).Exista o relatie directa intre nivelul ratei dobanzii si nivelul inflatiei.

Bancile trebuie sa ia in considerare nivelul inflatiei din urmatoarele motive:

- pentru a-si proteja capitalul propriu impotriva eroziunii generate de inflatie
- pentru a proteja deponentii

3).Prin intermediul politicii monetare conduse de B.N.R,statul intervine in economie pentru a asigura controlul lichiditatii economiei in scopul de a asigura stabilitatea monedei nationale.

Practicarea unor dobanzi inalte pe o perioada atat de mare,1990-1998,s-a dovedit a fi o masura ineficienta,care s-a materializat in alimentarea blocajului financiar in economie,blocaj care a generat cresterea soldurilor creditelor si dobanzilor restanta inregistrate de banci.

4).Costurile de achizitie a resurselor cuprind atat costurile cu dobanda pe care banca o bonifica,cat si alte costuri,cum ar fi:costuri de operare,costuri de asigurare a resursei,costuri de marketing,costuri privind rezervele minime obligatorii.

5).Asigurarea unui nivel ridicat al ratei de recuperare a investitiei proprietarilor in banca,constituie obiectivul fundamental al managementului din fiecare banca.

4.Modul de exprimare a marimii dobanzii si factorii care o determina

In economia de piata nivelul ratei dobanzii se formeaza pe piata capitalurilor in functie de raportul dintre cererea si oferta de capital de imprumut.

Oferta de capital de imprumut la randul ei depinde de urmatoarii factori:

- volumul productiei si circulatiei marfurilor:cu cat acesta este mai mare,cu atat si volumul ofertei de capital de imprumut este mai mare,deoarece productia si circulatia marfurilor degajeaza din circuit un volum sporit de capitaluri disponibile.
- Fazele ciclice ale productiei:in faza de inviorare si avand oferta de capital de imprumut creste,iar in faza de recesiune si criza oferta de capital de imprumut scade.
- Marimea capitalurilor rentierilor si a economiilor diferitelor clase si paturi sociale:cu cat acestea sunt mai mari cu atat si oferta este mai mare.

In perioada contemporana asistam la o sporire a ofertei de capital de imprumut,in sensul ca economia de piata dezvoltata are surplusuri de capital,iar problema care si-o pune este ceea de plasare a acestor resurse in imprumuturi fata de economia romaneasca care duce o lipsa acuta de capitaluri si cauta sa stimuleze atragerea de capitaluri in banci,bonificand o dobanda ridicata le depozite bancare.

Cererea de capital de imprumut depinde de urmatoarii factori:

1. volumul productiei si circulatiei marfurilor:cu cat acesta creste,cu atat creste si cererea de capital de imprumut,deoarece cresc nevoile care trebuie acoperite.
2. fazele ciclice ale productiei:cererea este mai mare in fazele de recesiune si de criza,deoarece in aceste faze apar stocuri mari care trebuie acoperite
3. caracterul sezonier al activitatii economice:cererea este mai mare in fazele de intrerupere a procesului de productie,cand apar nevoi mai mari de capitaluri si mai mica in fazele de obtinere si valorificare a productiei
4. marimea nevoilor statului privind acoperirea unor deficite bugetare prin imprumuturi:daca aceste nevoi cresc,creste si cererea de capital de imprumut si invers.

Rata dobanzii se formeaza pe piata capitalurilor,dar totusi ea oscileaza intre anumite limite minime si maxime,diferenta intre acest limite purtand denumirea de marja dobanzii.Ea este inferioara insa ratei medii a profitului.

5.Principalele tipuri de dobanzi intalnite in economia de piata

In economia de piata exista o mare diversitate de tipuri de dobanzi si anume:

1. Taxa oficiala a scontului este dobanda cu care banca centrala reesconteaza cambiile prezentate de bancile comerciale si acorda imprumuturi celorlalte banci.Are nivelul cel mai mic din economie.
2. Taza private a scontului este dobanda cu care bancile comerciale sconteaza cambiile prezentate de intreprinzatori si cu care acestea acorda alte credite intreprinzatorilor.
3. Dobanda practicata intre intreprinzatori-are nivelul cel mai mare dei economie
4. Dobanda bonificata le depunerile,al carei nivel este inferior dobanzii percepute la creditele bancare
5. Dobanda practicata de diferite institute speciale de credit in scopul crearii de anumite avantaje pentru unele activitati,sectoare si al carei nivel este inferior dobanzii practicate la creditele acordate de celelalte banci.
6. Dobanda practicata la efectele guvernamentale si la alte efecte emise de societati comerciale pe termen scurt
7. Dobanda la efectele guvernamentale si la cele emise de societati comerciale,pe termen mijlociu si lung.

5.1.Calcularea dobanzii

Se intalnesc trei posibilitati de calculare a dobanzii:la depuneri,la credite,la conturi curente.

La credite si depuneri:exista doua modalitati de calcul:

a).**Calculul dobanzii simple**,in situatia in care depunerile si creditele au o perioada de pana la un an.In acest caz dobanda se stabileste dupa relatia:

$$D = \frac{C * Nz * Rd}{360.000}, \text{ in care:}$$

D-dobanda in suma absoluta
C-capitalul imprumutat
Nz-numarul de zile pentru care se realizeaza creditarea
Rd-rata dobanzii

b). **Calculul dobanzii compuse** se practica in situatia in care perioada de creditare este mai mica de un an. Aceasta perioada poate fi exprimata in ani intregi sau in ani intregi plus fractiuni de un an.

In situatia in care perioada de creditare sau depunere este exprimata in ani intregi dobanda se calculeaza pe baza relatiei:

$$D=C_f-C_I=C_I*k^n-C_I$$

In care:

D-dobanda perceputa sau bonificate
C_f-capitalul fructificat
C_I-capitalul initial
K-coeficientul de fructificare
n-numarul de ani cat dureaza depunerea sau creditarea

c). **Calcularea dobanzii la conturile curente:** de regula, conturile curente au solduri creditoare la banci, dar pot exista situatii in care bancile lasa posibilitatea efectuării unui volum de plati mai mare decat disponibilitatile existente in contul current, caz in care contul current apare cu sold debitor la banca. Pentru aceste solduri debitoare bancile percep o dobanda superioara celei care o bonificat pentru disponibilitati.

Se cunosc 3 metode de evidenta a operatiunilor in conturile curente si de calculare a dobanzii la aceste conturi si anume:

1. Metoda directa presupune parcurgerea succesiva a urmatoarelor etape:

- Separarea operatiunilor din cont in functie de caracterul lor: creditoare si debitoare
- Stabilirea numerelor de dobanzi aferente operatiunilor creditoare si debitoare, prin ponderea sumei fiecarei operatiuni cu numarul de zile din momentul efectuării operatiei pana la sfarsitul perioadei pentru care se calculeaza dobanda sau pana la inchiderea contului
- Insumarea numerelor de dobanzi creditoare si debitoare si stabilirea soldului numerelor de dobanzi, ca diferenta intre totalul numerelor creditoare si totalul numerelor debitoare
- Calcularea dobanzii aferente soldului numerelor de dobanzi prin impartirea soldurilor numerelor de dobanzi la divizorul fix
- Stabilirea soldului contului current la sfarsitul perioadei pentru care se calculeaza dobanda, prin influentarea soldului contului dinaintea calculării dobanzii cu dobanda bonificata

2. Metoda indirecta presupune un artificiu de calcul datorita faptului ca nu se cunoaste precis momentul inchiderii contului. In acest conditii se calculeaza o dobanda fictive, pe perioada cuprinsa intre momentul deschiderii contului si momentul inceperii operatiunilor din cont. Cand se va cunoaste momentul inchiderii contului se va calcula o dobanda total a pe perioada de la deschiderea contului pana la inchiderea lui, iar prin

deducerea din dobanda totala a dobanzii fictive se obtine dobanda reala. Metoda indirecta este greoaie si se practica mai rar in banci.

3. Metoda in scara sau hamburgheza presupune parcurgerea succesiva a urmatoarelor etape:

- Inscrierea operatiunilor in ordinea cronologica si stabilirea soldului contului current dupa fiecare operatie
- Calcularea numerelor de dobanzi prin ponderea soldului contului current cu numarul zilei cat acesta a stat nemodificat
- Insumarea soldului numerelor de dobanzi si calcularea dobanzii bonificate sau percepute prin impartirea acestuia la divizorul fix.
- Influentearea soldului contului current dinaintea calcularii dobanzii cu dobanda bonificata sau perceputa